

1. Haven, Oude en Nieuwe Kraan: Boterdijk, het poortje geeft toegang tot pand 22a.

Rondje Rijn

Fietsen langs de sporen van de watersnood van 1926

In de winter van 1925-1926 werd het riviereengebied rond Arnhem getroffen door extreem hoogwater. Door aanhoudende regen, storm en smeltwater uit Midden-Europa stegen de Maas en Rijn tot recordhoogten. Op nieuwjaarsdag 1926 brak bij Overasselt en Nederasselt de Maasdijk door, waarna grote delen van het Land van Maas en Waal overstromden. Duizenden mensen moesten hun huizen verlaten.

De ramp had grote sociale gevolgen. Huizen, oogsten en vee gingen verloren, maar ook werk en bestaanszekerheid verdwenen. De schade werd ongelijk vergoed en overheid erkende de watersnood aanvankelijk niet als nationale ramp. Daardoor ontstond afhankelijkheid van particuliere hulp en regionale initiatieven, maar ook groeiend wantrouwen richting bestuur en politiek.

Arnhem bleef grotendeels gespaard, maar vervulde een belangrijke rol als opvang- en hulpstad. Via de Rijn kwamen vluchtelingen, vee en goederen de stad binnen. Inwoners, kerken en organisaties boden massaal hulp en opvang. Burgemeester De Monchy sprak in 1926 over een uitzonderlijke saamhorigheid in de stad.

Colofon
Deze route is samengesteld in het kader van 100 jaar sinds de overstroming van 1926 door het Gelders Genootschap, in samenwerking met de gemeente Arnhem. Met dank aan: Ton Burgers (Stadsgilde Arnhem) voor zijn bijdrage aan de totstandkoming van deze route.

Onderzoek, tekst, ontwerp en uitvoering: Arjan Nienhuis en Mathilde Waalders (Gelders Genootschap).
Beeld- en bronmateriaal: Gelders Archief, Delpher, Mijn Gelderland, Rijkswaterstaat, Verhaal Tussen Maas en Waal, Arnhems Peil, HK Tegelen, Muizenest, Schoonheid als Mensenwerk 1919-2019, Peter Bloemendaal (2025) en diverse wetenschappelijke publicaties over rampen en overstromingen (JSTOR).

Heeft u aanvullingen, opmerkingen of vragen? Neem dan contact op met Arjan Nienhuis of Mathilde Waalders van het Gelders Genootschap.

© Gelders Genootschap, 2026.

1. Haven, Oude en Nieuwe Kraan
De oorsprong van Arnhem ligt aan de Jansbeek. Door de verlegging van de Rijn in de 17e eeuw ontstond hier een nieuw rivierfront met kades, opslagplaatsen en scheepswerven. Op deze plek groeide een levendige havenwijk: de Oude en Nieuwe Kraan.

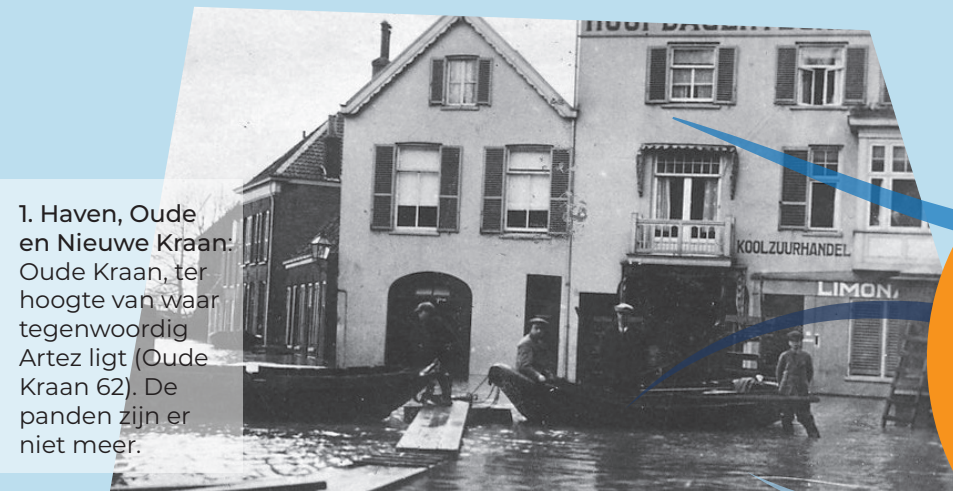
Door het grote hoogteverschil tussen hoog- en laagwater konden de kades hier wel acht meter hoog zijn. Via trappen en hellingen stond de stad direct in contact met de rivier. Een schipbrug verbond Arnhem met Praets en de Betuwe.

Tijdens de watersnood van 1926 liep het water opnieuw de lage delen van deze wijk in. De oude haven is inmiddels verdwenen, maar in het straatpatroon en hoogteverschillen is het riviervelerden nog altijd herkenbaar. Het kunstwerk de Blauwe Golven verwijst in abstract vorm naar het water en het voormalige rivierfront van Arnhem, waar ooit havenactiviteiten langs de Rijn plaatsvonden.

2. Opvang van vluchtelingen en de Concordia
Na de dijkdoorbraak bij Overasselt en Nederasselt vluchtten duizenden inwoners uit het Land van Maas en Waal naar veiliger gebieden. Arnhem speelde daarin een belangrijke rol als opvangstad. Inwoners, kerken en organisaties boden voedsel, onderdak en hulp. Burgemeester S.J.R. de Monchy sprak begin 1926 over een grote golf van saamhorigheid en 'naastentiefde'.

Ook de scheepvaart leverde een belangrijke bijdrage. Stoombootondernemingen vervoerden vluchtelingen, vee en goederen over de rivier naar veilige locaties. Een bijzondere rol was weggelegd voor de Arnhemse onderneming Concordia. Kapiteins Adrianus van der Kamp en Hendrik de Kruif werden vanwege hun inzet voorgedragen voor een officiële onderscheiding.

Zo werd Arnhem in 1926 niet alleen een toevluchtsoord, maar ook een belangrijk logistiek knooppunt langs de rivier.

1. Haven, Oude en Nieuwe Kraan: Oude Kraan, ter hoogte van waar tegenwoordig Artez ligt (Oude Kraan 62). De panden zijn er niet meer.

3. Rijnkade en de Jansbeek
De Rijnkade en de Jansbeek laten zien hoe nauw Arnhem met het water verbonden is. Tijdens de watersnood van 1926 steeg het rivierwater snel en moesten lage delen van de stad worden beschermd tegen overstroming. De Rijnkade werd een plek waar hulpverlening, vervoer en opvang samenkwamen.

Bij de monding van de Jansbeek in de Rijn zijn nog altijd historische waterstanden zichtbaar. Ze maken duidelijk hoe hoog het water niet in het verleden kon komen en geven de dreiging van de rivier tastbaar weer. Tegenwoordig wordt het water hier gereguleerd met moderne waterwerken en een sluisconstructie. Zo komt de geschiedenis van noodmaatregelen en improvisatie samen met hedendaags waterbeheer. Deze plek laat zien hoe Arnhem zich voortdurend heeft moeten aanpassen aan het leven met de rivier.

4. Het Arnhemse Broek
'Broek' betekent laag en drassig land. Dit gebied was lange tijd ongeschikt voor bebouwing en liep bij hoogwater regelmatig onder, ook in 1926. Arnhem ontwikkelde zich daarom aanvankelijk op de hogere zandgronden.

Vanaf de 19e eeuw veranderde dat. Met onder andere de komst van de een gasfabriek en latere stadsuitbreiding werd het gebied opgehoogd en bebouwd. De nieuwe wijken werden ingericht volgens de tuinstadgedachte, met veel groen, licht en ruimte voor arbeiderswoningen.

Toch blijft het oorspronkelijke landschap zichtbaar. Hoogteverschillen verraden de oude situatie: het spoor ligt bijvoorbeeld duidelijk hoger dan de omliggende straten. Het Arnhemse Broek laat zien hoe de stad zich stap voor stap aanpaste aan een laag en watergevoelig landschap.

5. Dijk, Rijnbrug en de groene rivier
Met de aanleg van de vaste Rijnbrug in 1913 veranderde Arnhem ingrijpend. De schipbrug verdween en de stad breidde zich uit naar het zuiden, richting Malburgen en Meinerswijk. Voor u ligt de "groene rivier", een nevengeul die bij extreem hoogwater water kan afvoeren. In het kader van het programma "Ruimte voor de Rivier" zijn uiterwaarden verlaagd en geulen aangepast om de rivier meer ruimte te geven.

Het landschap is zo het resultaat van eeuwen waterbeheer. Van de ramp van 1926 tot de klimaatuitdagingen van nu blijft dezelfde vraag centraal staan: hoe geven we de rivier ruimte zonder de stad in gevaar te brengen?

6. Praets, schipbrug en de weg naar Wijchen
Bij Praets wordt zichtbaar hoe sterk Arnhem verbonden was en is met de rivier. Dit lage gebied liep bij hoogwater regelmatig onder. Tijdens de watersnood van 1926 stond het water hier gevaarlijk hoog, wat zichtbaar is op historische foto's van ondergelopen wegen en warende bewoners.

Lange tijd vormde de schipbrug hier de belangrijkste verbindingen tussen Arnhem en de zuidelijke over van de Rijn. Via deze route liep ook de oude weg richting Wijchen en het overstroomde Land van Maas en Waal.

In Praets zijn nog altijd de verhoogde drempels en aangepaste ingangen bij oude huizen te zien. Kleine, maar blijvende sporen van leven met het water.

Terwijl de Rijn vandaag rustig langs Arnhem stroomt, herinneren plekken als Praets eraan dat het water nooit helemaal verdwijnt uit de geschiedenis van de stad.

1. Haven, Oude en Nieuwe Kraan: Boterdijk

Tip: Vouw het vel langs de witte stippellijnen om een mooie opgevouwen kaart te krijgen

Rondje Rijn fietsroute

1. Schipbrug gezien vanaf de rijnkade. Vandaag de dag zijn aan de rechterkant de blauwe golven.

6. Als je in Praets bent en op de Meginhardweg staat, met je rug richting de Rijn, dan herken je dit beeld nog. Kijk maar eens naar de boerderij en het witte huisje.

Legenda

1. Haven, Oude en Nieuwe kraan
 2. Opvang van vluchtelingen en de Concordia
 3. Rijnkade en de Jansbeek
 4. Het Arnhemse Broek
 5. Dijk, Rijnbrug en de groene rivier
 6. Praets, schipbrug en de weg naar Wijchen
- Het blauw gekleurde deel is het ondergelopen gebied tijdens de watersnoodramp in 1926.

De fietsroute volgt de sporen van de watersnood van 1926 in en rond Arnhem. Onderweg ontdekt u hoe rivier, stad en samenleving met elkaar verbonden waren en hoe die relatie tot op de dag van vandaag zichtbaar blijft.

2. Opvang van vluchtelingen en de Concordia: kinderen staan voor de oude Nijverheidsschool, ter hoogte van de huidige Rijnkade 36, Vossentstraat.

2. Opvang van vluchtelingen en de Concordia: Ondergelopen Rijnkade in 1926 ter hoogte van huidige Rijnkade 10.

3. Rijnkade en de Jansbeek: Ondergelopen rijnkade in 1926

4. Het Arnhemse broek: Weilanden met op de achtergrond de Eusebiuskerk en rechts de Sint Walburgiskerk rond 1930

6. Praets, schipbrug en de weg naar Wijchen: Schipbrug met zicht op de Rijnkade in 1926

2. Opvang van vluchtelingen en de Concordia: Vluchtelingen uit Druten tijdens de watersnood in Arnhem in 1926

Vluchtelingen uit Druten tijdens de watersnood in Arnhem in 1926